

Laura Junka-Aikio

Millä alalla liikutaan, kun sopraano kirjoittaa laulusta yhteiskuntatieteellisen väitöskirjan, politiikantutkija tekee käsitteellisen lyhytelokuvan ja mediataiteilija muuttaa ilmastonmuutosta kuvaavan numeraalisen tiedon aistikokemukseksi?

Kahden maailm

A man wearing a black winter jacket, a black beanie with a logo, glasses, and a scarf is brushing snow off a tree trunk with a brush. The scene is set in a snowy forest with tall trees in the background. The lighting is bright, suggesting a sunny day. The text 'an väikeä' is overlaid in a white, cursive font on the left side of the image.

an väikeä

Jos 1990-luku ja puheet globalisaatiosta raivasivat tilaa monitieteellisille lähestymistavoille, 2000-luvun kuuma peruna on tieteiden- ja taiteidenvälisyys.

Kirjallisuustieteiden professori *Erkki Sevänen* Itä-Suomen yliopistosta yhdistää ilmiön sekä tieteen ja taiteen sisäisiin keskusteluihin että laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin.

– Ajatus siitä, että taiteellisen ja tieteellisen tiedon välissä on joku muuri, ei enää pidä. Sekä taide että tiede voidaan nähdä todellisuuden haltuun ottamisen muotoina, tapoina tuottaa tietoa ja mallintaa ympäröivää maailmaa.

Lisäksi elämme aikakautta, joka on jatkuvassa käymis-tilassa.

– Jokaista uutta ilmiötä varten ei voida perustaa erillistä oppiainetta. Siksi niiden olemassa olevien pitää pystyä uusiutumaan, määrittelemään itsensä uudelleen ja huomiomaan asioita, jotka jäävät oman alan ulkopuolelle tai alojen väliin, Sevänen pohtii.

Se, mitä taiteiden- ja tieteidenvälisyys tarkoittaa käytännössä ja miten sitä voidaan tukea, hakee kuitenkin vielä muotoaan.

Suomessa eniten näkyvyyttä ovat keränneet taiteelliset väitöskirjat, joissa tutkija-taiteilijan oma taiteellinen työ limittyy osaksi tutkimusta. Samalla esimerkiksi eri alojen väliset yhteistyömuodot tai taiteiden työntyminen osaksi politiikantutkimuksen menetelmiä ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Kielikysymyksiä

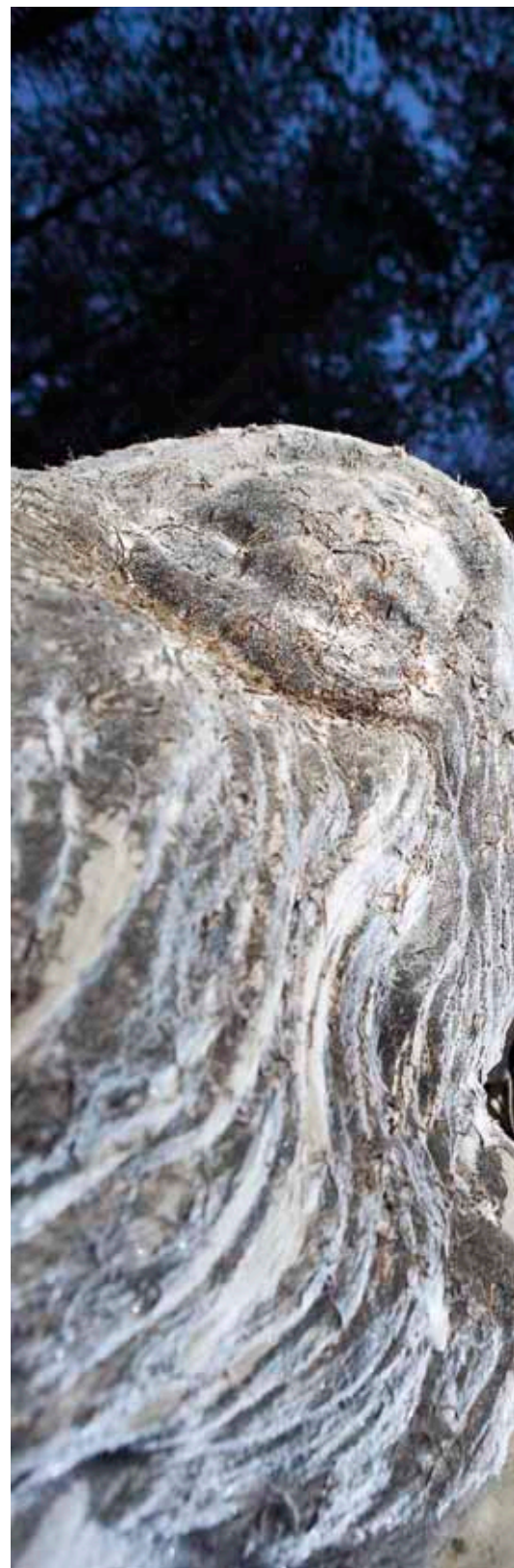
Taideteollisessa korkeakoulussa, nykyisessä Aallossa, taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä korostetaan tietoisesti jo opiskelijoiden rekrytointivaiheessa.

Esimerkiksi median laitoksen uuden median maisteriohjelmiin pyritään ottamaan ihmisiä laajasti niin taiteista kuin yhteiskuntatieteiden, tietojenkäsittelytieteen ja tekniikankin aloilta.

Opettajalle monialaisen ryhmän vetäminen on haasteellista. Laitoksen tutkimusjohtaja *Lily Diaz* kertoo, että alussa tärkeintä on luoda opiskelijoille yhteinen kieli. Tähän pyritään usean opettajan vetämillä peruskursseilla, jotka käsittelevät oppialaa mahdollisimman monesta suunnasta.

– Yhdellä luennolla opiskelija saattaa huomata tietävänsä kaiken, seuraavalla olevansa täysin tietämätön, Diaz kertoo.

Vahvuus piilee ryhmätyössä. Kun sateenkaariryhmällä on yhteinen sanavarasto, kenenkään ei tarvitse osata kaikkea. Joku tietää aina hiukan enemmän juuri siitä asiasta, johon haetaan vastausta.

Tehdään tilaa

Lapin yliopistossa on kaksi maailmaa, joita yhdistää pitkä käytävä.

Vaikka arkkitehtuuri ei edistä taiteiden ja tieteiden vuorovaikutusta, se ei ole este. Lapin yliopiston erikoisuutena on, että taiteiden tiedekunta toimii rinnakkain muiden tiedekuntien kanssa, luoden hyvät edellytykset konkreettiselle taiteiden- ja tieteidenväliselle vuorovaikutukselle ja alan määrätietoiselle kehittämiselle.

Professori Erkki Seväsen mukaan tätä ominaispiirrettä kannatta vaalia.

– Yksi iso tulevaisuuden sarka on yhteiskuntatieteiden ja taiteiden välisen vuorovaikutuksen syventäminen. Tässä teillä Lapissa olisi selkeä etulyöntiasema, Sevänen heittää.

Kalle Lampela jakaa Seväsen näkemyksen siitä, että aloilla on toisilleen paljon annetta-

vaa. Lampela on valmistunut Lapin yliopistosta sekä taiteiden että yhteiskuntatieteiden maisteriksi ja työskentelee aktiivisesti taiteilijana. Hänen taitelijälähtöinen väitöskirjansa pohtii taiteen poliittisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia.

Käytännön tasolla taiteiden ja tieteiden välinen toiminta törmää yhä yllättävän vahvoihin ennakkoluuloihin. Lampelan kohdalla kielteiset asenteet ovat rajautuneet etenkin taiteiden tiedekuntaan.

– Taiteiden puolella on ehkä totuttu ajattelemaan, että taiteen ja politiikan kuuluu olla toisistaan erillään. Jos taiteilija ottaa kantaa, se mielletään epätaiteilijamaiseksi, Lampela kertoo.

Hän uskoo, että ennakkoluulojen taustalla vaikuttaa suppea politiikkakäsitys, jossa politiikka mielletään etupäässä 1970-lukulaiseksi väriä tunnustavaksi puolutetoiminnaksi. Lampelan oma politiikkakäsitys laajentui huomattavasti sosiologian, filosofian ja valtiopoliittisten opintojen myötä. Samalla mieleen alkoi virrata uusia tutkimusaiheita.

– Taiteiden politiikassa on kyse aivan muusta kuin ohjelmallisuudesta. Siinä puhutaan maailmankuvista, joita taide representoi, politiikasta, joka tapahtuu hyvin henkilökohtaisella tasolla.

– Taiteilija voi vaikuttaa poliittisesti, mutta myös taiteilijaan vaikutetaan poliittisesti. Kyseessä on kaksisuuntainen liike. Poliittikan teoria ei yksinään riitä tämän alueen tutkimukseen, mutta ei myöskään taiteen teoria tai estetiikka, Lampela selittää.

Monialaisuudesta on ollut hyötyä, sillä väitöskirjatyölle on jo löytynyt rahoittaja. Tutkimus toteutetaan Erkki Seväsen johtamassa taiteiden- ja tieteidenvälisessä akatemiaprojektissa Itä-Suomen yliopistossa.

Lapin yliopiston puistossa majaileva Mr. Confectioner (2008–2009) on yksi esimerkki Kalle Lampelan taiteen yhteiskunnallisista ulottuvuuksista. Lampela ja taiteilija Eemil Karila toteuttivat teoksen perustamansa taiteilijaryhmä C.S.C.A.A.:n (Contemporary Santa Claus Artist Association) kautta. Ryhmä pyrkii humoristisesti ironisoimaan Lapin joulumatkailun lieveilmiötä.

Taiteilijoiden käsitys politiikasta tai poliittisesta taiteesta voi usein olla paljon rajoittuneempi kuin politiikantutkijoilla.

Lily Diaz kertoo, että ryhmän monitaustaisuus tukee vahvasti monimutkaisten kokonaisuuksien haltuunottoa, oivalluksia ja innovaatioita. Vaikka lähestymistapa syö aikaa ja resursseja, se on keskeinen osa laitoksen strategiaa

– Tieteiden- ja taiteidenvälisyys ei tapahdu itsestään. Sille täytyy tietoisesti luoda edellytyksiä ja tilaa, Lily Diaz painottaa.

Politiikka tapailee taidetta

Jyväskylän yliopistossa toimiva kansainvälinen tutkijaverkosto Politics and Arts (Polarts) luo aktiivisesti rajanylityksiä taiteiden ja politiikan teorian välillä. Ryhmän tämänhetkisen vetäjän, politiikkatieteiden professori *Kia Lindroosin* oma tausta on vahvasti monialainen.

– Opiskelin samanaikaisesti valtio-oppia, filosofiaa ja taidekasvatusta, mutta opiskeluaikoina oli hyvin vaikea mieltää, mitä näin kummallisella kombinaatiolla voi tehdä, *Kia Lindroos* kertoo.

Oma lähestymistapa konkretisoitui, kun Lindroos työskenteli suuressa berliiniläisessä galleriassa, jossa oli taidenäyttely 1800-luvun lopulta 1970-luvulle.

– Näyttelystä huomasin, miten vahvasti politiikka on läsnä taiteessa. Sitä nousi se ite, että tätä politiikan ja estetiikan suhdetta pitäisi kaivaa enemmän esille.

Polarts perustettiin vuonna 1995. Siitä lähtien verkosto on järjestänyt useita kansainvälisiä työpajoja, symposiumeja ja seminaareja, joiden osanottajiin ja puhujavieraisiin kuuluu niin yhteiskuntatieteilijöitä kuin taiteilijotakin. Samalla Polartsin ajama keskustelu on muuttunut ytimekkäämmäksi.

– Pohjalla on ajatus, että jos politiikkaa ajatellaan niin laaja-alaisesti kuin voi, siihen pitää sisällyttää hyvin erilaisia kohteita, joita tarkastellaan poliittisesti. Samalla olemme

pyrkineet pitämään käsityksemme taiteesta ja estetiikasta laajana, ettei tutkita vain tietynlaisia juttuja. Tanssi on ehkä yksi eksoottisimmista esimerkeistä, vaikka onkin vaikeaa mieltää tanssin poliittisuus muuna kuin melko abstraktina etoksena, Lindroos sanoo.

Hiljaintain kiinnostus ryhmää kohtaan on kasvanut valtavasti. Lindroos saa lähes päivittäin yhteydenottoja ihmisiltä, jotka haluavat liittyä verkoston postilistalle. Monelle ryhmän löytäminen on voimaannuttavaa. Melkein kaikki ovat aiemmin kokeneet olevansa aiheensa kanssa hyvin yksin.

Kohtaamiset taiteiden ja politiikan välimaastossa inspiroivat sekä tieteilijöitä että taiteilijoita.

– Taiteilijoiden käsitys politiikasta tai poliittisesta taiteesta voi usein olla paljon rajoittuneempi kuin politiikantutkijoilla. He eivät ole ajatelleet, miten laaja merkitys politiikalla voi olla, kun rikotaan se ajatus, että politiikka on vain poliittista historiaa. Näistä asioista keskusteleminen rikastuttaa taiteilijan omaa diskurssia siitä, mitä he voivat taiteella tehdä ja mitä taide on.

Lindroos muistuttaa, että Polartsin luova ja omaehtoinen työ on ollut mahdollista vain ulkoisen rahoituksen ansiosta.

Koska yliopistot on organisoitu oppiainerajojen mukaan, tieteiden- ja taiteidenvälinen toiminta on instituutiotasolla lähes täysin innokkaiden yksilöiden varassa.

Pitkäjänteinen työ vaatisi Lindroosin mukaan alalle oman yksikkönsä, mutta toimintaa voi kehittää myös laistosten välillä.

Esimerkiksi Lindroos nostaa eri alojen opiskelijoille suunnatut yhteiset seminaarit, jotka johdattelevat tiettyyn teemaan ja kutsuvat pohtimaan sitä useasta eri näkökulmasta.

– Esimerkiksi väkivalta, väkivallan kuvat ja globaali väkivalta ovat teemoja, joihin liittyy paljon teoreettista keskustelua ja jotka vaativat pohdiskelua.

Kia Lindroos esittää, että teemaan voi johdattaa parin yhteisen luennon kautta. Sen jälkeen opiskelijat pohtivat teemaa omista lähtökohdistaan ja tuottavat aiheesta esityksen omilla tavoillaan. Lopuksi pidetään yhteenveto.

– Näillä pienillä temaattisilla jutuilla voi luoda eri alojen välille sitä yhteistä diskurssia. Tuloksista voi tulla tosi mielenkiintoisia, opiskelijat alkavat luomaan omia pieniä ryhmiä ja aihe alkaa elää toisin kuin se on ollut opettajan kaan päässä, Lindroos kertoo. ●